

Januar 2019

57/19

Orientering fra formanden.....	3
Komorbid personlighedsforstyrrelse ved ikke-psykotiske lidelser og behandlingen af det hele menneske.....	5
5. nationale seminar om personlighedsforstyrrelser	7
<i>Referat</i> : Identitet fra et tværfagligt perspektiv	8
Highly recommended	16
Kalender	26
Fornyelse af medlemskab/kontingent	26
Ordinær generalforsamling	27
Kontaktpersoner/bestyrelse	28

Orientering fra formanden

Efterårets seminar om identitetsbegrebet blev som ventet en succes med godt 50 deltagere og inspiration fra tilgrænsende discipliner til psykiatri. Instituttets brede tilgang til forståelse af psykopatologi tilsiger, at vi undersøger grundbegreber fra forskellige videnskabsteoretiske synsvinkler, og her er der meget at hente fra humanistisk tænkning og kulturens side, fx. litteraturen og filmens verden. Kultur afslører mennesket i dets historiske kontekst, således som psykopatologiens grundbegreber også må ses i lyset af tidens tegn. I 1997 havde Institutet arrangementet om narcissisme, som blev belyst gennem foredrag af fx Christian Braad Thomsen om narcissistiske personlighedstyper i Hitchcock film, Erik A. Nielsen om narcissisme som litterært tema, Cullberg om skaberkriser hos kunstnere med narcissistiske træk. Tilsvarende fik vi ved identitetsseminaret indblik i andre discipliners forståelse af de kulturelle aspekter. Se udførligt referat fra seminaret andet steds i dette Newsletter.

Nye spændende arrangementer er på vej. Komorbiditetsbegrebet volder tilsyneladende problemer i den kliniske hverdag i psykiatrien. I somatikken er det almindeligt, at man har flere diagnoser samtidig, selvom de måtte have delvist samme genetiske baggrund eller er gensidigt afhængige af hinanden, men i psykiatrien er der fra Jaspers tid en slags rangordning, hvor nogle diagnoser ”overruler” andre. ICD-10 har opsat et regelsæt, som omfatter eksklusionskriterier. Dette betyder eksempelvis, at personer som har en markant personlighedspsykopatologi, ikke får fokus på dette i behandlingen, da der primært sættes fokus på diagnoser højere i ”beslutningstræet”. Komorbiditet har både et prospektivt (historisk) og et samtidigt aspekt. Hvilke konsekvenser har dette for vores teoretiske forståelse af, hvorfor psykopatologi udvikler sig, og hvilke konsekvenser får det for patienterne i forhold til den behandling, de bliver tilbudt. Dette er nogle af de spørgsmål, vi vil søge belyst ved seminaret om komorbiditet (se annoncering).

Programmet til det 5. nationale seminar om personlighedsforstyrrelser ligger nu klar. Udgangspunktet ved programlægningen er stadig Instituttets grundbog ”Personlighed og personlighedsforstyrrelser” udgivet på Reitzels forlag under redaktion af Birgit Bork Mathiesen og Erik Simonsen. Ved det 4. nationale seminar dækkede vi nogle af kapitlerne, og ved det kommende er det derfor forfatterne til andre kapitler, der får mulighed for at holde foredrag om deres emne. Bemærk at Mickey Kongerslev skal foredrage om Millons grundbegreber til forståelse af personlighed og psykopatologi, om hvordan Millons tilgang stadig er aktuel, og at vi derved kan blive mindet om hele grundlaget for tilblivelsen af Institutet og Instituttets ideologi: at se psykopatologi i lyset af den grundlæggende personlighed i et differentieret perspektiv af biologiske, kognitiv-adfærdsmæssige, psykodynamiske, fænomenologiske og kulturelle indfaldsvinkler og

forståelsesmodeller. Millon har vi jo gennem årene forholdt os aktivt til gennem MCMI-kurserne. Det er med noget vemod, at vi har besluttet at ophøre med at afholde MCMI-kurser, da opdateringen med den ny version MCMI-IV ikke er fulgt med i Danmark, og interessen for instrumentet i øvrigt har været vigende med fremkomsten af nye instrumenter. Programmet for det nationale seminar findes andet steds i Newsletter.

Der er ikke meget nyt at sige om ICD-11. Bestyrelsen vil afventet mere klare signaler omkring oversættelser og evt. implementering, før vi vil planlægge afholdelse af seminarer. Dansk Psykologforening har været meget aktive, mens Dansk Psykiatrisk Selskab har været mere afventende. Vi forventer i 2019, at Sundhedsdatastyrelsen, som skal forestå det konkrete arbejde med tilpasning af diagnosekoder mv., melder en plan ud, og at selskaberne får mulighed for at udtale sig inden oversættelsen af ICD-11 evt. går i gang. Munksgaard får formentlig opgaven i samarbejde med WHO Collaborating Center i Århus, som har stået for den eksisterende oversættelse af ICD-10 (netop genudgivet med mindre rettelser pga. ændringer i kodninger).

Sundhedsstyrelsen har arbejdet med opdatering af nationale kliniske retningslinjer (NKR) for emotionel ustabil personlighedsstruktur type borderline. Kun for enkelte af de 10 PICO-spørgsmål er der kommet ny litteratur, så der vil ikke ske de store ændringer, men som helhed er formuleringerne blevet mere skarpe. Fra Institutet har Mickey Kongerslev, Ole Jakob Storebø og Erik Simonsen indgået i arbejdet. IPTP holdt i 2016 seminar om NKR. Vi har ikke planer om nyt møde efter opdateringen, men vil orientere i næste Newsletter.

Så vil jeg gøre opmærksom på, at den første annoncering af ISSPD's 16. kongres, som afholdes 15.-18. oktober 2019 i Vancouver, kan findes på www.isspd.com. Det er 2. gang, at kongressen afholdes i Vancouver, første gang var i 1994. I ISSPD er Carla Sharp nu president-elect. Carla arbejder på ved kongressen at give et historisk tilbageblik på tilblivelsen og udviklingen af ISSPD som opfølgning på Erik Simonsens præsentation ved jubilæumskongressen i 2013. Canada har altid stået stærkt inden for forskningen i personlighedsforstyrrelser, så det bliver utvivlsomt en spændende kongres, som vil inspirere os til nye arrangementer.

Udover dette er der i øvrigt at sige, at vi forventer snart at have et program klart til et seminar om skizotypi under ledelse af Maria Meisner, som skal færdiggøre sin ph.d. om "borderline conditions" i foråret 2020. Det er et område, som Institutet har haft flere arrangementer om, bl.a. "Scandinavian Symposium on Borderline Conditions" i 1994, men også mange arrangementer med Kernberg, Michael Stone, Gunderson mv. I den forbindelse skal det også nævnes, at man i

børne- og ungdomspsykiatrien i Roskilde har gennemført en randomiseret undersøgelse om mentaliseringsbaseret terapi hos unge med borderline, hvor Emma Beck i foråret 2019 skal forsvare en ph.d.-afhandling om dette, senere efterfulgt af Mie Jørgensens afhandling om followup undersøgelsen. Det er glædeligt, at vi fra bestyrelsens side nu kan skabe arrangementer, som har udgangspunkt i store danske patientmaterialer inden for området ”grænsepsykoser”.

Godt nytår, og jeg glæder mig til at se jer i det nye år.

Erik Simonsen

IPTP inviterer til seminar om

Komorbid personlighedsforstyrrelse ved ikke-psykotiske lidelser og behandlingen af det hele menneske

Oplægsholderne forsøger på dagen sammen med publikum at besvare følgende: Findes psykiatrisk komorbiditet? Er ICD-9's hierarkiske diagnostiske princip hensigtsmæssigt? Hvis psykiatrisk komorbiditet findes, hvornår og hvordan bør den så udredes og behandles? DSM-IV inkluderede personlighedsforstyrrelser i akse II mhp. at fremhæve, at *trait*-lidelsen også bør udredes sammen med *state*-lidelsen. Men hvilken vej gik udviklingen i den aksefri DSM-5? Hvad sker der med personlighedsforstyrrelser i ICD-11 i forhold til mulighed for komorbiditet eller overlap med tilgrænsende lidelser? Samtidig udredning for komorbid personlighedsforstyrrelse kræver ekstra tid, kompetencer og økonomi og bør vel også føre til mere behandling (fx en ekstra pakke), særligt når diagnosen personlighedsforstyrrelse kan være stigmatiserende? Eller kan udredningen retfærdiggøres af andre grunde såsom individuel psykoekudation, behandlingstilrettelæggelse og prognose?

Program

- 09.00 – 09.15 Velkomst inkl. resultat af spørgeskemaundersøgelse
v. Erik Simonsen og Mathias Skjernov
- 09.15 – 10.00 Komorbiditetsbegrebet og personlighedsforstyrrelse (PF)
v. Erik Simonsen
- 10.00 – 10.15 *Pause*
- 10.15 – 11.00 PF ved affektive lidelser *v. Maj Vinberg*
- 11.00 – 11.15 *Pause*
- 11.15 – 12.00 PF ved alkoholmisbrug *v. Per Nielsen*

- 12.00 – 13.00 *Frokost*
13.00 – 13.45 PF ved angstlidelser v. *Nicole Rosenberg*
13.45 – 14.00 *Pause*
14.00 – 14.45 PF ved funktionelle lidelser v. *Mathias Skjernov*
14.45 – 15.00 *Kaffe og kage*
15.00 – 15.45 PF ved spiseforstyrrelser v. *Kristine Godt*
14.45 – 16.00 Paneldiskussion og afrunding

Oplægsholdere

Professor, forskningschef Erik Simonsen, Psykiatrien Region Sjælland
Overlæge Maj Vinberg, Psykiatrisk Center København
Centerleder, psykolog Per Nielsen, Ringgården
Klinikleder, psykolog Nicole Rosenberg, Psykiatrisk Center København
Overlæge, seniorforsker Mathias Skjernov, Liaisonklinikken Køge
Psykolog Kristine Godt, Region Midtjylland

Tid: Fredag 24. maj 2019 kl. 9.00 – 16.00
Sted: Psykiatrisygehuset i Slagelse, Fælledvej 6, 4200 Slagelse
Pris: 600,00 kr. for medlemmer af IPTP; 1.000,00 kr. for andre.

Seminarledelse: Mathias Skjernov

Bindende tilmelding senest 3. maj 2019 ved henvendelse på iptp.dk@gmail.com med oplysning om navn, arbejdssted og evt. EAN-nummer.

Deltagerne vil inden seminaret få tilsendt spørgeskema.

5. nationale seminar om personlighedsforstyrrelser

Seminaret vil igen tage udgangspunkt i bogen Personlighed og Personlighedsforstyrrelser med indlæg fra flere af bogens forfattere.

- 08.30 – 09.00 Ankomst – kaffe/te croissant
09.00 – 09.05 Velkomst og indledning v. *Erik Simonsen*
09.05 – 09.50 Personlighedsforstyrrelser og selvskade v. *Bo Møhl*
09.50 – 10.05 *Pause*
10.05 – 10.50 Personlighed og psykopatologi – set i Millons perspektiv v. *Mickey Kongerslev*
10.50 – 11.05 *Pause*
11.05 – 11.50 Personligheden i det affektive spektrum v. *Kjersti Lien*
11.50 – 12.50 *Frokost*
12.50 – 13.35 Psykoterapi af narcissistiske træk ved personlighedsforstyrrelser v. *Jane Fjermestad-Noll*
13.35 – 13.50 *Pause*
13.50 – 14.35 Personlighedsforstyrrelser i det skizofrene spektrum v. *Ulrik Haahr og Maria Meisner*
14.35 – 15.05 *Kaffe og kage*
15.05 – 15.50 Personlighedsforstyrrelser i film v. *Erik Simonsen*

Tid: Fredag 4. oktober 2019 kl. 8.30 – 15.50

Sted: Kosmopol, Fiolstræde 44, København K

Pris: 800,00 kr. for medlemmer af IPTP; 1.200,00 kr. for andre.

Seminarledelse: Mickey Kongerslev og Erik Simonsen

Bindende tilmelding senest 13. september 2019 ved henvendelse på iptp.dk@gmail.com med oplysning om navn, arbejdssted og evt. EAN-nummer.

Referat: Identitet fra et tværfagligt perspektiv

- seminar afholdt på Kosmopol den 26. oktober 2018

Afdelingslæge Kraka Bjørnholm fra IPTP's bestyrelse byder velkommen til et spændende og bredt favnende program, hvorefter professor i klinisk psykologi *Carsten René Jørgensen* indleder dagens foredrag ved at fortælle om Identitet og identitetsudfordringer i det senmoderne. Dette, må man sige, er emner, han om nogen ved noget om, idet han har skrevet flere bøger om emnet; en har titlen "Psykologien i senmoderniteten", én hedder simpelthen "Identitet", og aktuelt skriver han på en bog om "Identitetskriser. Veje og vildveje for det senmoderne menneskes identitet". Han kommer i løbet af timen omkring følgende emner: Senmoderne vestlige kultur – identiteten i centrum – og i krise? Hvad er identitet? Psykologiske og interpersonelle processer knyttet til identiteten – i udvalg.

Identitet er relateret til spørgsmålet: Hvem er jeg/vi, hvad har jeg til fælles med, og hvordan adskiller jeg mig fra andre? Desuden er der tilsyneladende dele af identiteten, der forbliver 'den samme' på trods af indre og ydre forandringer. Vi har nogle basale behov for både selvafrænsning eller adskillelse og forbundethed, og der er både tilskrevne og selvvalgte aspekter af identiteten. Tidligt udviklet basal tillid er en forudsætning for en normal identitetsudvikling, der igen er forudsætning for evnen til moden og ligeværdig intimitet og gensidighed med andre mennesker. Identitet og identitetsudvikling er ofte indlejret i fællesskaber, og processen er livslang, selvom den accelereres i ungdom og tidlig voksenliv. Dette har bl.a. Erik H. Erikson skrevet meget indsigtfuldt om, og han nævnes berettiget også af flere andre af dagens foredragsholdere. Identitet kan så at sige 'lokaliseres' og udvikles i overgangsområdet mellem indre og ydre realitet, mellem det enkelte individ, andre, grupper og samtidskultur. Det handler altså ikke kun om individer, da samfund og grupper også kan udvikle identitetskriser, der igen kan udløse regressiv adfærd som vi måske alle kan komme med aktuelle eksempler på fra de løbende samfundsdebatter.

Der er mange åbne identitetsrelaterede spørgsmål, fx: Har vi en eller flere identiteter – evt. en multipel identitet? Skaber individet selv sin identitet via frie valg - eller er den i betydelig grad bestemt af individets objektive karakteristika, historie, omverdenens forestillinger, forventninger og kategorisering af individet? I hvilken forstand 'eksisterer' menneskets identitet? Vi har ikke en 'skanner', der kan finde identiteten, men det har vi jo heller ikke, når vi leder efter psyken – og psyken mener altså både Carsten og undertegnede eksisterer; det er jo netop den, psykologien handler om. Men er identitet en stabil og relativt uforanderlig størrelse eller snarere en processuel størrelse under vedvarende forandring? "Konstitueres individets identitet i sociale samspil eller snarere via individets frigørelse

(separation-individuation) fra andres forestillinger om og forventninger til selvet – via individets realisering af sin særegne individualitet?” spørger Carsten. Her er der en række væsensforskellige tilgange til og forståelser af identitet, fx individual-psykologisk vs. gruppe/sociologisk eller kulturanalytisk.

Nogle centrale temaer i den senmoderne kultur er, at individet frisættes til at indholdsbestemme og realisere det gode liv. Traditioner og autoriteter mister kraft som ramme omkring livet og oplevelsen af mening. Enkeltindividet er i centrum, samtidig med der udvikles ydre-gruppe-styrede mennesker, der registrerer og tilpasser sig – eksempelvis via sociale medier. Det ’falske selv’ er en term, der bl.a. er opstået i denne sammenhæng. Det globaliserede multikulturelle samfund er under hastig forandring, hvilket øger fokus på identitet, og øger fordringer om evnen til at leve sig ind i og forstå andre livsformer og subkulturer. Der er en tendens til at livet opleves som menneskeskabt eller resultat af tilfældigheder – der er ingen overindividuel orden, kraft eller mening, så vi må søge ’inde i os selv’, hvis vi vil finde mening. Vi skal også til stadighed nå mere på kortere tid, og der er fokus på evig selvforbedring og effektivisering, hvor forandring bliver et mål i sig selv, mens der er pres på rum med ro til refleksion. Desuden skal vi være ’unikke’ og ’gøre en forskel’, og den enkelte får flere sociale roller og sociale identiteter. De centrale overgange som fx mellem ungdom og voksenaliv har ikke længere faste ritualer og regelsæt. Frisættelsens pris er mindre tryk og forudsigelighed. Det bliver således både vanskeligere og vigtigere at udvikle en velfungerende identitet – samtidig med at det i højere grad overlades til individet selv. Og identiteten er en vigtig ramme for navigering i verden og et instrument til håndtering af uvished, så svære identitetsproblemer kan få vidtrækkende konsekvenser.

Den senmoderne vestlige kultur synes aktuelt præget af dyb identitetskrise; hvem er vi, hvad står vi for hvad er vore grundlæggende værdier? Der er en eksplosiv vækst i ’populistiske partier’ med dominerende fokus på nationale grænser, national identitet, kamp imod indvandring, hvilket skaber indre splittelser og konflikter i det senmoderne samfund. Mange føler sig ikke repræsenteret af ’eliten’, og der er en politisk dagsorden, der har bevæget sig fra fokus på bl.a. økonomisk omfordeling (altså lighed) til identitetspolitiske spørgsmål.

Identiteten ’ligger’ i overgangsområdet mellem individ og samfund, mellem psykologi og sociologi, og identitetsforstyrrelser er socialt sensitive forstyrrelser, hvis konkrete udtryk forandres over tid og i takt med kulturelle forandringer. Erik H. Erikson har som nævnt tidligt sat identitet på dagsordenen, og Kernberg videreudvikler teorien om jeg-identitet, der står i modsætning til identitetsdiffusion. Tidligere var individets identitet ’givet’, fx af Gud, forældre og traditioner. I dag har den unge selv til opgave at konstruere sin egen identitet med ret lille

støtte. Der er desuden en kobling imellem autonomi og identitet: Borderlinepatienten kan illustrere det modsatte, når han eller hun ikke agerer som et stabilt, autonomt individ, men i stedet fungerer som et impulsdrevet og omverdenstyret individ, hvor det individet gør og oplever ofte kommer bag på ham eller hende. På den måde handler identitet også om integrationen af den erindrede fortid, det nutidige liv og forestillinger om fremtiden, dvs. at have en sammenhængende 'fortælling' om, hvem man er, og hvordan man er blevet den, man er.

Afslutningsvis opridses forskellige niveauer af identitet: Jeg-identitet som en personlighedsstrukturel størrelse der er relateret til graden af integration af indre objektrelationer; personlig identitet med individuelle karakteristika, mål, værdier og gennemgående tilstande; social identitet – som at tilhøre og identificere sig med sociale grupper; kollektiv identitet – som en indlejring og identifikation med større sociale fællesskaber, religion, etnicitet. Udvikling og funktion på de fire niveauer er tæt forbundet, og forstyrrelse på et niveau – særligt i jeg-identiteten – kan give anledning til problemer på de øvrige. Med denne opsummering bliver det tid til en lille pause.

Professor *Dan Zahavi* fra Center for Subjektivitetsforskning står for næste oplæg, der handler om selv-identitet, personlig identitet og kollektiv identitet: Hvad er forskellen og hvad er sammenhængen? Også her understreges det, at der er mange forskellige tilgange til identitet: Nogle mener ikke, der eksisterer nogen identificerbar substans, man kan kalde selvet, andre forankrer selvet i krop og hjerne, mens atter andre understreger de forskellige kategorier af følelser (sorg, glæde, vrede osv.) og selvbevidste følelser, hvor vi for at forstå komplekse følelser må referere til selvet. I psykopatologien er selv-forstyrrelser fx blevet udforsket i skizofreniforskningen, og også i forbindelse med degenerative hjernelidelser såsom Alzheimers taler man om 'opløsning af selvet'. Autisme (ordet kommer fra den græske term for selv – autos) -forskere beskriver lidelsen som en forstyrrelse af selv og selvforståelse, selvom Dan Zahavi som filosof finder det fuldstændig uacceptabelt, at fx Baron-Cohen undlader at definere, hvad man mener med selvet. I neurovidenskaben placeres selvet (eller selvets neurologiske korrelater) utallige steder i hjernen – der er bestemt ikke enighed om, hverken hvad man definerer som selvet, og hvordan man måler det. Så hvad er identitet og selvet?

Identitet er ikke noget entydigt begreb, hvilket jo også fremgik af Carstens oplæg, og man kan spørge på forskellig vis: Har/er jeg et selv på samme måde som jeg har en nyre? Kan man fastlægge identiteten af selvet på samme måde, som man fastlægger nyrens identitet? Et interessant eksempel er de identiske tvillinger, der skilles ved fødslen, så en vokser op i Canada uden viden om sin danske

herkomst, den anden vokser op i Danmark, og de får vidt forskellige typer opvækst, uddannelse og erhverv. De to mennesker er altså bestemt ikke identiske, på trods af at de er født med identiske gener. Identiske gener giver i denne sammenhæng på ingen måde en udtømmende beskrivelse af de to individer.

Dan Zahavi diskuterer herefter nogle forskellige termer, begyndende med begrebet kerneselve: Hvis vi skal forstå selvidentitet må vi starte subjektivt og tage udgangspunkt i vores oplevelsesliv. Oplevelser har både kvalitative træk og en subjektiv karakter – det føles eksempelvis på en bestemt måde at smage kaffe, have hovedpine eller nyde en film. Oplevelser er således ikke anonyme, men involverer nødvendigvis et første-persons perspektiv. Oplevelser har en 'subjektiv givethed', der gør dem 'selv-iske', selv-relaterede eller 'egocentriske'. Selvet er ikke nogen modsætning til – eller overfor – strømmen af oplevelser, men er derimod en integreret del af deres struktur!

Identifikation og identitet: Hvem man er, er ikke readymade, men en stadig igangværende identitetskonstruktion, der konstitueres af vores beslutninger og handlinger. Hvem jeg er, afhænger af, hvad der betyder noget for mig; det afhænger af de værdier, idealer og mål jeg tilslutter mig og identificerer mig med. Det er ved at leve et liv i overensstemmelse med normative anvisninger, man udvikler sit eget distinkte perspektiv på verden, og derved erhverver sig sin egen individualitet. At de førnævnte enæggede tvillinger har identiske gen-sæt siger reelt ikke ret meget om, hvem de er hver for sig.

Dialogisk identitet: Når jeg bliver spurgt om hvem jeg er, fortæller jeg en historie om hvor jeg kommer fra, hvad der optager mig, og hvor jeg er på vej hen. Livsfortællinger muliggør en sammenkobling af hændelser over tid. Jeg er samtidig ikke eneforfatter til min livshistorie – begyndelsen af min historie er altid skrevet af andre.

Kollektiv identitet og første-person-flertal: Man kan godt dele egenskaber med andre og blive klassificeret af andre som medlem af en bestemt gruppe ganske uafhængigt af ens eget syn på sagen. Man bliver ikke født med en kollektiv selvidentitet – man er ikke del af et 'vi' fra fødslen af. Den kollektive selvidentitet og vores medlemskab af et vi-fællesskab opnås via en subjektiv tilegnelsesproces, hvor subjektet bliver fortrolig med diverse normer, traditioner og værdier og gør dem til sine egne. Man kan eksempelvis på samme tid identificere sig med en gruppe venner, et firma, en organisation, et religiøst fællesskab, en specifik etnicitet, eller en nation og det er ikke oplagt, at medlemskab af alle disse forskellige sociale formationer kan forstås på præcis samme vis. Endelig kan man ikke fralægge sig sin kulturelle identitet på samme måde, som man udmelder sig af den lokale skakklub.

Hen imod slutningen opridses følgende kritiske spørgsmål: Der er mange forskellige, nogle ligefrem modstridende, mere eller mindre radikale, forståelser af selvet, såsom

- Der er aldrig noget kerneselv – det er en teoretisk post hoc konstruktion (jf. fx buddhismen)
- Der er ikke altid et kerneselv
- Det normative selv/den narrative personlige identitet er en social konstruktion og derfor både uvirkelig og ubetydelig
- Fællesskabets sociale sammenhængskraft er ikke en social konstruktion, men baseret på borgernes naturlige samhørighed, som er biologisk og genetisk baseret.

Som ægte filosof afslutter Dan Zahavi med et citat af Rabbi Menachem Mendel (1787-1859), som lyder sådan her: ”If I am I, because you are you, and you are you, because I am I, then I am not I, and you are not you. But if I am I, because I am I, and you are you, because you are you, then I am I, and you are you, and we can talk”.

Det skinnede igennem undervejs, at det ikke ligefrem er den buddhistiske version, Dan Zahavi abonnerer på, men derimod i høj grad den subjekt-centrerede, selv-oplevede og -oplevende fænomenologiske, og mange af temaerne fra dagens første foredrag blev berørt endnu en gang, hvilket kun var godt.

Lektor *Marianne Stidsen* fra Institut for Nordiske studier og sprogvidenskab giver os herefter et måske både lidt bredere og lidt mere fokuseret kig på, hvad litteraturen kan fortælle os om identitet ud fra sin afhandling ”Den ny Mimesis” (fra græsk: ’efterligning’ men bruges her om litteraturen som en subjektiv gengivelse af virkeligheden) der udkom i to bind: ”Litteratur, identitet og senmodernitet” og ”Skandinavisk litteratur i globaliseringens tid”. Identitet kommer af latin: *Idem*, der betyder ’den samme’. Afhandlingen gengiver fyrré danske forfatters forskellige, subjektive billeder af verden og dens identitetsudfordringer, -søgninger og -tab i efterkrigstidens litteratur, hvilket i foredraget begynder i slutningen af 2. verdenskrig med Ole Sarvigs digte om jeg-huset, hvor der gerne skal være nogen hjemme, når man ’banker på hjertets dør’. Vi kommer desuden forbi blandt andre Martin A. Hansens ”Løgneren” og Karen Blixen – fra ”Syv fantastiske fortællinger” til hendes ”Sidste fortællinger”, hvor hun har arbejdet med identitet diskuteret som spændetrøje eller udviklingsmulighed i refleksioner over ’hvem er jeg’? Marianne Stidsen slutter med noget af det nyeste litteratur med Kirsten Hammanns ”Fra smørhullet” (2004), hvor ’Mette Normal’ kæmper med al den mangfoldighed, der skaber et ”fuldstændig kolossalt, uopryddeligt rod”,

som gør det umuligt for Mette at finde nogen som helst slags helhed eller sammenhængskraft.

Marianne Stidsens udpluk og gengivelse af forskellige identitetsoplevelser er virkelig inspirerende, og hun opsummerer: Litteraturen kan give os en unik indsigt i det individuelle menneskes komplekse *indre* tilstande. Og indsigt i, hvad der *realistisk* set skal til, for at den frisatte identitet kan blive positiv og vital frem for negativ og ødelæggende. Nemlig en vis grad af fundering i en *større vækstsammenhæng*, som til gengæld kan variere fra individ til individ og give os indsigt i hvor forskelligt spørgsmålet om identitet er blevet fortolket i senmoderiteten. Samtidig kan litteraturen også give os en fornemmelse af, at identitetsproblemet kan anskues på andre måder end den diagnostiske. Gå til Marianne Stidsens slides på IPTP's hjemmeside og oplev hendes citater af de forskellige forfattere, samt hendes opsummeringer om, hvad vi kan lære om identitet igennem disse forskellige individer.

Med denne indsigt kan vi alle gå til en lækker frokost, mens vi forsøger at fordøje alt det, vi lige har oplevet.

Efter frokost talte lektor *Lillian Munk Rösing* fra Institut for Kunst og Kulturvidenskab, Københavns Universitet, om køn og identitet under titlen: *Kønnet er ikke en identitet*.

Lilian Rösing indledte med sit forbehold med begrebet identitet, som betyder at være ens med sig selv og andre. Hun henviste til den franske psykoanalytiker Jacques Lacans begreb om spejlstadiet, hvori subjektudviklingen finder sted gennem ens identifikation med et billede af sig selv. Der er ikke tale om et fysisk spejlbillede, men en spejling af sig selv gennem den anden.

Lilian Rösing problematiserede tendensen i samfundet med særidentiteter, der bygger på forestillingen om at kæmpe for en specifik identitet, dvs. hvor identiteten bruges som prædikat. Hun stillede spørgsmålet: hvad nu hvis den fælles kamp handler om kampen mod det, som ingen bør udsættes for i stedet for bestemte gruppers særinteresser? Hvis der kæmpes for, at ingen bør behandles, som jeg er blevet behandlet? Rösing advokerede for disidentifikation, snarere end identifikation. Hun argumenterede for, at det almene menneske er meget mere end summen af særidentiteter, og at vi begrænser os selv ved at underkaste os disse identiteter. Herefter definerede hun jeget som værende det, der bliver til overs, når alle prædikaterne er fjernet, det der undslipper de forskellige kategoriseringer. Hun citerede Eric Santner fra bogen "On the Psychotheology of Everyday Life": jeget er det, der ikke kan opremses i en kontaktannonce.

Ved at henvise til sin bog "Kønnetts katekismus" fra 2005, uddybede Lilian Rösing sin opfattelse af køn som identitetsprædikater, men som også bør ses som eksistentiale og som anatomisk metafor.

Hun refererede til to skoler inden for kønsforskning. Den ene har en dikotomisk inddeling af det mandlige og det kvindelige køn, hvor manden udgør plus, ånd, kultur, form, fornuft og menneske, modsat kvinden der udgør minus, krop, natur, stof, følelse og kønnet. Den anden skole er socialkonstruktionismen, hvor kønnet opfattes som en konstrueret størrelse: vi socialiseres som køn. Lilian beskriver, hvordan hun i sin egen bog om køn er inspireret af den franske feminist og psykoanalytiker Luce Irigaray. Irigaray understreger, at kønnet er andet end magt og definerer kønsforskelle som etisk funderede i stedet for hierarkisk. Lilian Rösing uddyber kønnetts etiske fundament ved at slå til lyd for kønnet som *kærligheden frem for magten*, som *eksistens frem for biologi*. Med det udgangspunkt at 'Den anden' er den, der ligner, men alligevel er forskellig. Ideen om at være lige, er ikke det samme som at være ens. Som foreslået af Irigaray burde alle betydningsfulde poster besættes af en mand og en kvinde: Det faktum at der er to køn bør være synligt og bør medtænkes overalt. Hvis der skal være mulighed for en etisk relation, skal vi væk fra en hierarkisk tankegang. At se køn som eksistens i stedet for biologi, medfører at kroppen anskues fra menneskets tolkning af sin egen krop, fremfor en krop, der er defineret af hormoner mm.

Lilian Munk Rösing opsummerer sine pointer:

- 1) Kønnet bør i højere grad ses som eksistentiale: Kønnet er et grundvilkår ved eksistensen, ligesom døden. At være menneske medfører at have eller at være et køn.
- 2) Kønsforskellen er strukturel: ja kønnet betyder, men *hvad* det betyder er til forhandling.
- 3) Vi skal ændre kønnetts/kroppens metaforer: Hvad sker der, hvis man skifter de gængse metaforer ud? I og med at vi erfarer og tænker gennem sproget, skal vi udvikle nye sproglige billeder, der giver plads til at tænke kønnet i kærlighedens og ikke i magtens navn. At tænke kønnet i eksistensens frem for i biologiens eller socialkonstruktionismens navn kan udtænkes på følgende måde:

Fallos udskiftes med læber, bryst eller hud. Læber er en anatomisk metafor for subjekt, som hele tiden adskilles og mødes. Bryst-moderbrystet, det første fallos, der henviser til Melanie Kleins beskrivelse af "det gode og det onde bryst". Huden er et forslag til at nyfortolke mødet med den anden. Hvis kønnet sidder i huden, kan et subjekt dannes gennem berøring med andre og præges både indefra og udefra. Subjektet defineres ved sin grænse frem for dets kerne, ved berøring og afgrænsning. Følelsen af at være et jeg, følelsen af på én gang at have en beholder og være tilpas afgrænset. Lilian Rösing henviser til Didier Anzieus bog

”Le moi-peau” (’hudjeget’), hvori huden definerer en grænse, adskillelse og berøring, forskellen mellem jeg og den anden.

Den næste oplægsholder *Katrine Zeuthen* er lektor ved Institut for Psykologi, Københavns Universitet, og hun fortsatte med oplægget med titlen: Identitet eller identifikation i psykoanalysen.

Katrine Zeuthen centrerer sit oplæg om ødipuskomplekset med brug af klip fra Pasolinis ’Ødipus rex’ fra 1967: Et ungt par får en søn. Faren er jaloux og tager sønnen ud i ørkenen og efterlader ham. Han reddes og opdrages som søn af kongen og dronningen af Korinth. Han får navnet Edipo. Som ung får han fra et orakel en profeti om, at han vil slå sin far ihjel og gifte sig med sin mor. Han forlader derfor Korinth og sine forældre. Han møder sin biologiske far, som han slår ihjel pga. en uoverensstemmelse. Senere løser han sfinksens gåde og som belønning for at befri kongeriget fra sfinksens forbandelse, får han kongedømmet og dronning Jocaste, som er hans biologiske mor. Da de indser, at de har opfyldt profetien, begår Jocaste selvmord og Edipo blinder sig selv.

Katrine refererede til Freuds tanker om, at den infantile seksualitet knytter sig til barnets grundlæggende behov og til en lystfølelse samt tilfredshed ved at få stillet dette behov. Subjektets udvikling sker således ud fra to retninger, jeget og den anden. Ved at subjektet identificerer sig med den anden, dannes den ødipale trekant. Ifølge Katrine Zeuthen gør den franske psykoanalytiker Jean Laplanche op med Freud, idet han understreger, at udviklingen af subjektet altid starter hos den anden, nærmere bestemt den voksnes henvendelse til barnet. Laplanche forstår børns seksualitet som en ubevidst lyst, som opstår i relationen mellem barn og voksen. Et barn er uden medfødt seksualitet og den voksnes ubevidste seksualitet infiltrerer barnet, som forsøger at forvalte asymmetrien. Det bliver op til barnet at oversætte det fortrængte ubevidste. Incestfantasier hører således til den voksne. Identifikation sker dermed af nogen i stedet for med nogen (fx forældre).

Katrine Zeuthen viser undervejs tre klip fra Ødipus filmen: det lille barn der overværer forældrenes samleje, Ødipus der besøger oraklet og Ødipus der taler med Jocaste, fordi han er bekymret for, at manden han har slået ihjel er hans far. Sideløbende med filmklippene fortæller Katrine om pigen Sarah på 10 år, som har været i terapi hos Katrine i 5 år. Hun startede med at masturbere, da hun var 1 år. Hun voksede op med en intellektualiserende far og en kreativ og ekskluderende mor. Som 10-årig har Sarah mange ritualer og adfærd, der gør, at hun kan være i og forholde sig til verden.

Tolkninger af Ødipus: Noget skal afsløres i psykoanalysen, ligesom med klienter. Identifikation kommer udefra, betydningen af ens liv kommer efterfølgende (bagudrettet). Ved at referere til Ruth Feldman, stiller Katrine Zeuthen spørgsmålet: hvad stiller vi op med det, der afsløres? Hvordan integreres det afslørede i fortællingen om os selv? Det handler bla. om, at man som voksen skal forstå sin skæbne. Ødipus vælger udstødelse frem for gentagelse. Han identificerer sin skæbne. Terapi er i nutiden mellem fortid og fremtid. Sarahs forældre har opdaget deres egne traumer og er begge startet i terapi, hvilket hjælper Sarah. Ødipus' mor Jocaste, som begår selvmord, hjælper sig selv, ikke Ødipus. Skæbnen må identificeres, som den kommer til os fra de voksne. Men som voksen må betydningen findes på egne præmisser.

Arrangementet sluttede af med en paneldiskussion mellem oplægsholderne med spørgsmål fra salen. Det blev bl.a. drøftet, at nogle begreber bruges om det samme, men også at nogle ord nok bruges med forskellig betydning. Publikum var relativt fuldtalligt helt til det sidste, hvilket vi tolker som at de fleste virkelig gerne ville have det hele med fra dette arrangement.

Slides til de tre første oplæg findes på IPTPs hjemmeside og referatet blev udfærdiget af

Birgit Bork Mathiesen og Maria Willer Meisner

Highly recommended

I det følgende bringes en skitseret gennemgang af udvalgte nylige publikationer, der vedrører personlighedsforstyrrelser og/eller behandling heraf. Vi tilstræber at udvælge det nyeste stof med aktuel relevans for danske professionelle inden for feltet og med vægt på forskellige forståelsesrammer og områder. Denne gang er der særlig fokus på nye metaanalyser og oversigtsartikler, der på den ene eller anden måde kan knyttes til vores nuværende måde at diagnosticere personlighedsforstyrrelser på såvel som ny klassifikation i DSM-5 og ICD-11.

Hvordan er vi bedst tjent med at beskrive personlighedsforstyrrelser?

Huprich, S. K. (2018). Moving beyond categories and dimensions in personality pathology assessment and diagnosis. *The British Journal of Psychiatry*, 213, 685-689. <http://doi.org/10.1192/bjp.2018.149>

I denne statusartikel redegør ISSPD's nuværende præsident, Stephen K. Huprich, for status quo inden for diagnostik af personlighedsforstyrrelser i kølvandet på den seneste drøftelse samt revision af diagnostik af personlighedsforstyrrelse. Huprich tager et kritisk afsæt i det etablerede kategoriale klassifikationssystem såvel som den nye "dimensionelle" tilgang i DSM-5 og ICD-11. Som noget centralt understreger Huprich de begrænsninger, der er gældende ved både de gamle kategorier såvel som de nye dimensioner og opfordrer til at anskue personlighedsforstyrrelser som en mere kompleks størrelse, der behøver en endnu større forståelsesramme, som går ud over klassifikationssystemerne. Det beskrives bl.a., hvordan deskriptive personlighedstræk fra DSM-5 og ICD-11 typisk kan være udtryk for forsvarsmekanismer, der bør betragtes i lyset af underliggende mekanismer og arbejdsmodeller. Eksempelvis kan "Tilbagetrækning" (Detachment) anskues som et funktionelt forsvar over for den angst eller skam der kan være knyttet til "Negativ Affektivitet".

Statusartikel om personlighedsforstyrrelser i Sverige: En forklædt lidelse
Ekselius, L. (2018). Personality disorder: a disease in disguise. *Upsala Journal of Medical Sciences*. <https://doi.org/10.1080/03009734.2018.1526235>

I forrige Newsletter anbefalede vi den danske statusartikel om personlighedsforstyrrelser af Simonsen, Meisner, Bach og Kongerslev. I denne statusartikel bidrager professor i psykiatri Lisa Ekselius med en svensk statusartikel om personlighedsforstyrrelse, hvilket fungerer som et udmærket supplement til det danske bidrag. Ekselius fremhæver, hvordan personlighedsforstyrrelser har en negativ indflydelse på relationer og ikke mindst relationen til sundhedsprofessionelle. I den forbindelse beskriver Ekselius den aktuelle og forestående overgang til klassifikation af sværhedsgrad (i stedet for typologi) i DSM-5 Sektion III og ICD-11, hvor interpersonelt funktionsniveau spiller en eksplicit rolle. Endelig fremhæver Ekselius, at personlighedsforstyrrelser i særlig grad påvirker den kliniske manifestation af andre medicinske problemer inklusive forløb, udfald og dødelighed. I almen praksis kan det være vanskeligt at vurdere disse personlighedsproblemer fordi patienterne som regel henvender sig pga. medicinske problemer. Afslutningsvis efterspørger Ekselius, at personlighedsforstyrrelser anerkendes og undersøges i langt højere grad i almen klinisk praksis.

Opdateret metaanalyse over forekomst af personlighedsforstyrrelser i Vesten

Volkert, J., Gablonski, T.-C., & Rabung, S. (2018). Prevalence of personality disorders in the general adult population in Western countries: systematic review and meta-analysis. *The British Journal of Psychiatry*, 213(6), 709-715.
<http://doi.org/10.1192/bjp.2018.202>

Den tilsyneladende høje forekomst af personer i almenbefolkningen, der antages at opfylde kriterierne for en personlighedsforstyrrelse, er ofte blevet tolket som kontroversiel hvis ikke tvivlsom. Hidtil har litteraturen peget på en prævalens på omtrent 6% i hele verden (Tyrer et al., 2010) og 12-15% i Vesten (Torgersen, 2013). Ikke desto mindre har den generelle forekomst stor betydning for at understrege den folkesundhedsmæssige relevans af personlighedsforstyrrelse.

Det er dog vanskeligt at gennemføre repræsentative undersøgelser af den slags, hvorfor der i særdeleshed har været behov for veludførte metaanalyser. I denne artikel har Volkert og kollegaer derfor kritisk undersøgt fund fra Vestlige lande ved hjælp af avancerede metaanalytiske metoder. I alt fandt man 10 studier, der opfyldte inklusionskriterierne med en total inklusion af 113.998 individer. Forekomsten for en hvilken som helst personlighedsforstyrrelse viste sig herudfra at være 12.16%. Forekomsten var angiveligt størst for obsessiv-kompulsiv personlighedsforstyrrelse (4.32%) og lavest for Dependent Personlighedsforstyrrelse (0.78%). Forfatterne konkluderer, at der mangler veludførte befolkningsundersøgelser for personlighedsforstyrrelser. Prævalensen varierer meget på tværs af studier og anvendte metoder, hvilket kalder på bedre kvalitet og systematik i disse undersøgelser. Som noget væsentligt understreger forfatterne behov for at kortlægge personlighedsforstyrrelsers epidemiologi baseret på personlighedsfunktion og –træk jf. DSM-5 Sektion III og ICD-11.

Current Opinion in Psychiatry:

“Special issue “ om personlighedsforstyrrelser

I dette ”special issue” fra *Current Opinion in Psychiatry* er en række forfattere blevet bedt om at belyse nogle aktuelle områder inden for personlighedsforstyrrelser, jf. den mest aktuelle litteratur. I det følgende fremhæves fire af disse:

Nye tilgange til diagnostik af personlighedsforstyrrelser

Mulder, R. T., & Tyrer, P. (2019). Diagnosis and classification of personality disorders: novel approaches. *Current Opinion in Psychiatry*, 32(1), 27-31. doi:10.1097/YCO.0000000000000461

Mulder & Tyrer udgjorde centrale aktører i den første fase af udformningen af en ny klassifikation af personlighedsforstyrrelser i ICD-11 før repræsentanter - før ISSPD, ESSPD og NASSPD kom ind i billedet. Med udgangspunkt i DSM-5 Sektion III og ICD-11 redegør de i denne oversigtsartikel for nye tendenser inden for diagnostik af personlighedsforstyrrelser. Der beskrives således et paradigmeskifte, der allerede har gjort sit indtog i forskningslitteraturen, hvor især den alternative DSM-5 model har været undersøgt vidt og bredt. I forlængelse heraf kommer de også ind på, hvordan dette har influeret udformningen af ICD-11 klassifikation af personlighedsforstyrrelse. I både DSM-5 Sektion III og ICD-

11 udgør graduering af sværhedsgrad en central komponent, der kan anvendes som indikator for funktionsnedsættelse, prognose og klinisk outcome, hvilket jf. forfatterne understøttes af forskningslitteraturen. Endelig beskriver forfatterne, at det nu er op til klinikere at bedømme, hvorvidt klassifikation af sværhedsgrad kan bidrage til behandlingsplanlægning mv.

Narcissistisk patologi

Ackerman, R. A., Donnellan, M. B., & Wright, A. G. C. (2019). Current conceptualizations of narcissism. *Current Opinion in Psychiatry*, 32(1), 32-37. doi:10.1097/YCO.0000000000000463

Ackerman og kollegaer giver et overblik over nyere teori og forskning, der kan bidrage til en mere bredtfavnende og sammenhængende forståelse af narcissisme. Spirende forskning viser, at stabile egenskaber ved narcissistisk patologi udgør "core traits" bestående af særstatus/særrettigheder, grandiositet og vulnerabilitet. En fyldestgørende beskrivelse af narcissistisk patologi rummer desuden flere niveauer, herunder et *trait*-niveau, et *state*-niveau, og et *within situation* niveau. Forfatterne fremfører, at det er væsentligt at forskere fremover benytter en fælles referenceramme, hvad dette angår, således at en mere helstøbt forståelse af narcissisme-fænomenet kan udvikles og etableres.

Psykotiske symptomer ved borderline

D'Agostino, A., Rossi Monti, M., & Starcevic, V. (2019). Psychotic symptoms in borderline personality disorder. *Current Opinion in Psychiatry*, 32(1), 22-26. doi:10.1097/YCO.0000000000000462

D'Agostino og kollegaer bidrager med et opdateret overblik over psykotiske symptomer ved borderline personlighedsforstyrrelse. Både hallucinationer og vrangforestillinger (herunder især paranoide forestillinger) udgør relativt hyppige fænomener hos personer med denne diagnose. Her fremhæver forfatterne vanskelighederne ved at skelne disse mere forbigående oplevelser fra egentlige psykotiske eller skizofreniforme oplevelser; dette er til trods for, at der i litteraturen er gjort omfattende og talrige forsøg herpå. Det fremhæves også, at terminologien og nosologien ikke har været særlig hjælpsom, hvad dette angår. Meget tyder på, at forekomsten af psykotiske symptomer påvirker forløb og prognose i negativ retning, og at disse symptomer som regel er knyttet til situationel stress og krise. På baggrund af dette review konstaterer forfatterne, at psykotiske symptomer ved borderline forbliver et uafklaret område, der påkalder sig mere forskning. Dette gør sig særlig gældende i forholdet mellem hallucinationer og vrangforestillinger på den ene side og bearbejdning af traumer, følelsesregulering og interpersonel sensitivitet på den anden side, hvilke tilsammen måske kan bidrage til mere effektiv behandling.

Skematerapeutisk konceptualisering af personlighedsfunktion og –træk jf. DSM-5 og ICD-11

Bach, B., & Bernstein, D. P. (2019). Schema Therapy Conceptualization of Personality Functioning and Traits in ICD-11 and DSM-5. *Current Opinion in Psychiatry*, 32(1), 38-49. doi:10.1097/YCO.0000000000000464

Bach og Bernstein gennemgår i denne artikel nyere forskning, der kan kaste lys over, hvordan de nye modeller for personlighedsforstyrrelser i DSM-5 og ICD-11 kan forstås og gribes an ved hjælp af en skematerapeutisk model for personlighedsforstyrrelser. Først gennemgås aktuel forskning, der vedrører skemaer og modes ift. personlighedsfunktion og personlighedstræk. Herudfra foreslår forfatterne, hvordan psykoterapi kan målrettes personlighedsfunktion og personlighedstræk, jf. DSM-5 og ICD-11. Overordnet ser det ud til, at den globale personlighedsfunktion kan ligestilles med sund voksen funktion (fx identitetsfølelse, målrettethed, selvværd), mens specifikke personlighedstræk kan gribes an som unikke konstellationer af skemaer (fx forladt) og modes (fx overmedgørlig). Forfatterne foreslår, hvordan dette kan anvendes som vejledning til målrettet behandling.

Beskrivelse og demonstration af ICD-11 klassifikation af personlighedsforstyrrelser

Bach, B., & First, M. B. (2018). Application of the ICD-11 classification of personality disorders. *BMC Psychiatry*, 18(1), 351. <http://doi.org/10.1186/s12888-018-1908-3>

I juni 2018 blev en elektronisk version af ICD-11 frigivet til WHO medlemslande, mens den trykte version af ICD-11 udgives til maj 2019. Den aktuelle elektroniske udgave tjener som ”advance preview that will allow member states to plan how to use it, prepare translations, and train health professionals.” Fra 2022 ophører WHO med at indsamle ICD-10 data fra medlemslandene, og der vil udelukkende blive indsamlet ICD-11 data. På personlig opfordring af Geoffrey M. Reed (ICD-11 Senior Project Officer), udarbejdede de to forfattere denne artikel mhp. at forklare og illustrere hvordan den kommende ICD-11 klassifikation af personlighedsforstyrrelser kan finde anvendelse i praksis. Artiklen er ”open access” og kan således hentes gratis af alle. Michael B. First er ”ICD-11 chief technical and editorial consultant”. Artiklen gennemgår rationale bag og indhold i ICD-11s klassifikation af personlighedsforstyrrelse, hvilket demonstreres ved hjælp af fem forskellige cases.

Personlighedsdysfunktion ved angsttilstande

Doering, S., Blüml, V., Parth, K., Feichtinger, K., Gruber, M., Aigner, M., ... Wininger, A. (2018). Personality functioning in anxiety disorders. *BMC Psychiatry*, 18(1), 294. <http://doi.org/10.1186/s12888-018-1870-0>

Med afsæt i DSM-5 og ICD-11s fokus på personlighedsfunktion, undersøger Doering og kollegaer i dette studie, hvordan disse kapaciteter i personlighedsfunktionen gør sig gældende hos 97 patienter med angsttilstande i forhold til raske kontroller. Forfatterne argumenterer for, at personlighedsfunktion er sparsomt undersøgt blandt patienter uden personlighedsforstyrrelse. De specifikke angsttilstande indbefatterede generaliseret angst, panikangst og fobier. Angst og personlighedsforstyrrelse blev afdækket med SCID-I og II, mens personlighedsfunktion blev undersøgt med STIPO ad modum Kernberg. Som et hovedresultat fandt forfatterne, at patienter med angst og personlighedsforstyrrelse havde signifikant ringere personlighedsfunktion end patienter uden personlighedsforstyrrelse. Videre havde patienter med angst uden personlighedsforstyrrelse en signifikant ringere personlighedsfunktion end kontrolgruppen. Der fandtes ingen forskelle på tværs af forskellige angsttilstande. Herudfra konkluderer forfatterne, at patienter med angst er kendetegnet med en vis nedsættelse i personlighedsfunktion, hvilket er signifikant øget hos patienter, der også har personlighedsforstyrrelse.

Manifestation af nedsat personlighedsfunktionsniveau og sværhedsgrad af personlighedsforstyrrelse

Clark, L. A., Nuzum, H., & Ro, E. (2018). Manifestations of personality impairment severity: comorbidity, course/prognosis, psychosocial dysfunction, and 'borderline' personality features. *Current Opinion in Psychology*, 21, 117–121. <http://doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.12.004>

I denne interessante oversigtsartikel af Clark og kollegaer, samles der op på litteraturen vedrørende sværhedsgrad af personlighedsfunktionens nedsættelse. Som udgangspunkt fremhæver forfatterne, at netop denne type sværhedsgrad ("personality impairment") udgør kernen i personlighedsforstyrrelse og kan være vanskelig at definere og undersøge. Som noget helt centralt opstilles fire måder at beskrive sværhedsgrad for personlighedsforstyrrelse på: 1) grad af komorbiditet med andre personlighedsforstyrrelser, 2) problematisk forløb/prognose for både personlighedsforstyrrelse og komorbid symptomlidelse, 3) personlighedsforstyrrelses-relateret psykosocialt funktionsniveau og 4) grad af egenskaber fra borderline personlighedsforstyrrelse. Forfatterne dokumenterer markante sammenhænge mellem de forskellige indikatorer for sværhedsgrad og fremhæver, at borderline personlighedsforstyrrelse i særlig grad kan bidrage til

at definere og undersøge sværhedsgrad af funktionsnedsættelse ved personlighedsforstyrrelse.

To metaanalyser der evaluerer og understøtter den alternative DSM-5 model for personlighedsforstyrrelser

Watters, C. A., & Bagby, R. M. (2018). A meta-analysis of the five-factor internal structure of the Personality Inventory for DSM-5. *Psychological Assessment*, 30(9), 1255–1260. <http://doi.org/10.1037/pas0000605>

Watters, C. A., Bagby, R. M., & Sellbom, M. (2018). Meta-analysis to derive an empirically based set of personality facet criteria for the alternative DSM-5 model for personality disorders. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*. <http://doi.org/10.1037/per0000307>

I disse to metaanalyser af Watters og kollegaer undersøges nogle centrale betingelser, der vedrører personlighedstræk-kriteriet i den alternative DSM-5 model for personlighedsforstyrrelser (som primært operationaliseres med Personality Inventory for DSM-5; PID-5).

I den første metaanalyse undersøges fem-faktor strukturen for PID-5, som er blevet identificeret på tværs af en række populationer og kulturelle sammenhænge, dog med varierende mønstre og tendenser i faktorstrukturen. Eksempelvis viser studier, at Fjendtlighed loader mest på Antagonisme i Danmark, mens det i USA har tendens til at load mere på Negativ Affektivitet. Ved at kombinere faktormønstre fra i alt 14 uafhængige samples ($N = 14.743$), inklusive danske samples, opstod et mere klart billede af, hvordan PID-5 facetterne generelt organiserer sig som forventet inden for en fem-faktor model.

I den anden metaanalyse undersøges den såkaldte hybrid-model, hvor 24 patologiske personlighedsfacetter matches på velkendte typer af personlighedsforstyrrelser. I forlængelse af den aktuelle hybrid trait-match model agter forfatterne med dette studie at generere en empirisk forankret hybrid. Forfatterne har inddraget i alt 25 uafhængige samples (både publicerede og upublicerede data), herunder også danske resultater, hvor både DSM-5 personlighedstræk og kategorielle personlighedsforstyrrelser er beskrevet. Det samlede billede understøtter DSM-5's allerede definerede trait-disorder matches, dog med undtagelse af obsessiv-kompulsiv personlighedsforstyrrelse. Dog var der også adskillige personlighedstræk, der havde betydelige korrelationer med uventede personlighedsforstyrrelser. Det skal understreges, at denne type studier udelukkende har til formål at belyse kontinuitet og altså ikke konstruktionsvaliditet eller kriteriumvaliditet. Hovedårsagen til at foreslå en ny diagnostisk model for personligheds-

forstyrrelser har netop rod i problemer med de kategorielle personlighedsforstyrrelsers konstruktionsvaliditet, hvorfor disse ikke bør anvendes som kriterier for konstruktionsvaliditet.

Er patienters selv-rapporterede DSM-5 personlighedstræk forenelige med deres terapeuters uafhængige vurderinger?

Samuel, D. B., Suzuki, T., Bucher, M. A., & Griffin, S. A. (2018). The agreement between clients' and their therapists' ratings of personality disorder traits. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 86*(6), 546–555.
<http://doi.org/10.1037/ccp0000304>

I dette studie undersøgte Samuel og kollegaer overensstemmelse mellem patienters selv-rapportering og terapeuters informant-rapportering af patientens patologiske personlighedstræk. Graden af denne overensstemmelse har væsentlig betydning for den omfattende forskning, der er baseret på selv-rapportering både internationalt og her i Danmark. Samuel og kolleger inkluderede i alt 54 terapeut-patient dyader rekrutteret fra ambulante klinikker, som besvarede henholdsvis *self-report version* og *informant-report version* af PID-5. For det første fandt man højere "rank-order" overensstemmelse mellem de to rapporteringer end man har fundet i tidligere studier. For det andet rapporterede patienterne signifikant højere niveauer af personlighedspatologi end hvad deres terapeuter rapporterede, hvilket især gjorde sig gælde for trækdomænet "psykoticisme". Forfatterne konkluderer, at overensstemmelsen mellem kliniker- og patient-rapportering af personlighedspatologi er højere end hidtil antaget. Som noget andet væsentligt konkluderer forfatterne, at patienter rapporterer betydelig mere personlighedspatologi end deres terapeuter, hvilket understreger, at bekymring over manglende gyldighed af selv-rapporteringers pga. over-rapportering synes over-estimeret.

Borderline og dødelighed i dansk psykiatri

Kjær, J. N., Biskin, R., Vestergaard, C., & Munk-Jørgensen, P. (2018). All-Cause Mortality of Hospital-Treated Borderline Personality Disorder: A Nationwide Cohort Study. *Journal of Personality Disorders, 32*, 403.
http://doi.org/10.1521/pedi_2018_32_403

I dette nylige danske longitudinale studie af Kjær og kollegaer fulgte man 10.545 patienter diagnosticeret med en borderline personlighedsforstyrrelse over en periode på knap 8 år. I denne periode blev 547 dødsfald registreret blandt de inkluderede patienter. Forfatterne konkluderer herudfra, at dødeligheds-raten blandt patienter med borderline er over 8 gange så stor som dødeligheds-raten i

almenbefolkningen. Mere end tre indlæggelser per år viste sig i særlig grad at bidrage til denne dødelighedsrate. Tilsammen understreger disse fund, at borderline udgør en svær/alvorlig psykisk lidelse.

Skematerapi versus Dialektisk Adfærdsterapi for Borderline: Protokol for en ”Real World” RCT undersøgelse

Fassbinder, E., Assmann, N., Schaich, A., Heinecke, K., Wagner, T., Sipos, V., ... Schweiger, U. (2018). PRO*BPD: effectiveness of outpatient treatment programs for borderline personality disorder: a comparison of Schema therapy and dialectical behavior therapy: study protocol for a randomized trial. *BMC Psychiatry*, 18(1), 341. <http://doi.org/10.1186/s12888-018-1905-6>

I denne protokol beskrives en planlagt RCT-undersøgelse af skematerapi versus dialektisk adfærdsterapi for borderline personlighedsforstyrrelse. Som noget interessant skal studiet gennemføres på naturalistisk vis som en del af en ambulans kliniks eksisterende behandlingsprogram (”routine clinical setting”). Forfatterne forklarer, at der er mangel på ”real world studies”, der replicerer positive fund i en almenpsykiatrisk sammenhæng. Der er planlagt rekruttering af 160 patienter med borderline, som tilfældigt vil blive tildelt hhv. skematerapi eller dialektisk adfærdsterapi. I begge programmer vil der indgå 1 gruppesession + 1 individuel session pr. uge, hvilket vil forløbe over 18 måneder. Det primære outcome er borderline symptomer suppleret med økonomisk evaluering (”cost-effectiveness”) og kvalitativ opfølgingsundersøgelse af patienternes erfaringer med de to metoder.

Problemer med ”selvet” i hhv. borderline og skizofreni

Zandersen, M., & Parnas, J. (2019). Identity Disturbance, Feelings of Emptiness, and the Boundaries of the Schizophrenia Spectrum. *Schizophrenia Bulletin*, 45(1), 106–113. <https://doi.org/10.1093/schbul/sbx183>

I denne oversigtsartikel tager forfatterne fat på DSM-IV/5 borderline kriterierne ”identitetsforstyrrelse” og ”tomhedsfølelse”, som i høj grad også ses hos patienter med skizofreni eller skizotypi. Forfatterne påpeger, at diagnosesystemerne ikke rigtig bidrager til en afklaring af dette overlap. På baggrund af litteraturgenemgang og filosofiske anskuelser, skelner forfatterne mellem forstyrrelse i ”det narrative selv” som kendetegner borderline - og forstyrrelse i ”kerneselvet” som kendetegner skizofreni/skizotypi. Denne skelnen forventes fremover at kunne bidrage til differentialdiagnostik.

Enestående opsamling på Zanarinis longitudinale forskning i borderline personlighedsforstyrrelse – med sammenfattet viden om udviklingspsykologi, manifestationer, livsforløb og ”recovery”.

Zanarini, M. C. (2019). *In the Fullness of Time: Recovery from Borderline Personality Disorder* (1st ed.). Oxford University Press; US.

Undertitlen på denne bog hedder noget så opmuntrende som ”Recovery from Borderline Personality Disorder” og er udgivet af en af dem, der formentlig ved allermost om dette emne, professor i psykologi Mary C. Zanarini ved Harvard Medical School. Zanarini har brugt sin karriere på at undersøge fænomenologi, livsforløb, barndomsoplevelser og komorbiditet ved borderline personlighedsforstyrrelse, hvilket denne bog netop samler op på til stor gavn for klinikere og forskere. Bogen rummer 19 kapitler, der berører emner som psykosocialt funktionsniveau over tid, anvendte forsvarsmekanismer over tid, forekomst og prædiktorer af selvskadende handlinger over tid og ”recovery”.

Denne tungtvejende forskning mister heldigvis ikke sin relevans, når WHO medlemslande fremover benytter ICD-11 klassifikation af personlighedsforstyrrelser, hvor den velkendte DSM nosologi for borderline, som Zanarini har beskæftiget sig med, indgår som en diagnostisk kvalifikator.

Bo Bach

Kalender

Society for Psychotherapy Research

50th International SPR Meeting Buenos Aires, July 3-6, 2019: <https://www.psychotherapyresearch.org/>

International Society for the Study of Personality Disorders

XVIth 2019 ISSPD Congress "Personality Pathology: Linking Into New Horizons", 15.-18. oktober 2019, Vancouver, Canada:

<http://isspdvancouver2019.com/>

European Association for Personality Psychology

ECP20, Madrid 14-18 July, 2020: www.ecp20.com

Fornyelse af medlemskab/kontingent

Det er nu tid til fornyelse af medlemskab for 2019. Årskontingentet er fortsat 400,00 kr.

Kontingent bedes indbetalt **senest 1. april 2019**.

Beløbet overføres til Danske Bank, **reg.nr. 1551 kontonr. 0004639677** med tydelig angivelse af navn og evt. medlemsnummer (se indlagte brev).

Dorit Mortensen

Ordinær generalforsamling

Mandag 8. april 2019 kl. 17.00

Psykiatrisygehuset, Fælledvej 6, 4200 Slagelse

Dagsorden i henhold til vedtægterne:

1. Valg af dirigent og referent
2. Godkendelse af dagsorden
3. Bestyrelsens beretning om Instituttets virksomhed i det forløbne år, herunder evt. ad hoc udvalgs aktiviteter
4. Kassereren fremlægger revideret regnskab til godkendelse
5. Fastlæggelse af arbejdsopgaver for det kommende år, herunder godkendelse af evt. ad hoc udvalg
6. Behandling af indkomne forslag
7. Fastlæggelse af budget og kontingent
8. Valg af bestyrelse samt suppleanter*
9. Valg af revisor
10. Valg af medlemmer til faste udvalg
11. Eventuelt

*På valg er Bo Bach, Liselotte Pedersen og Jacob Sander Hansen samt suppl. Maria Meisner.

Forslag til dagsorden ud over de faste punkter samt forslag til nye bestyrelsesmedlemmer skal være bestyrelsen i hænde inden 1. marts. *Der vil ikke blive udsendt yderligere indkaldelse.*

Bestyrelsen

Kontaktpersoner/bestyrelse

Professor, forskningschef, overlæge, ph.d., dr.h.c., Erik Simonsen
(formand for bestyrelsen)
Psykiatrisk Forskningsenhed, Fælledvej 6, 4200 Slagelse
es@regionsjaelland.dk

Lektor, cand.psych., ph.d. Birgit Bork Mathiesen (næstformand)
Institut for Psykologi, Øster Farimagsgade 2A, 1353 København K
Birgit.Bork.Mathiesen@psy.ku.dk

Afdelingsleder, psykolog, ph.d. Liselotte Pedersen (ansv. Newsletter)
Dialog mod Vold, Struenseegade 9, 4. sal, 2200 København N
liselotte.pedersen@dialogmodvold.dk

Afdelingslæge Kraka Bjørnholm
Psykiatrien Øst, Psykiatrisk Klinik, Havnevej 5, 4000 Roskilde
kibj@regionsjaelland.dk

Seniorforsker, cand.psych., ph.d. Bo Bach (sekretær)
Psykiatrisk Forskningshed og Psykiatrien Vest, Fælledvej 6, 4200 Slagelse
bbph@regionsjaelland.dk

Psykolog Jacob Sander Hansen
Psykiatrisk Center Glostrup, Brøndbyøstervej 160, 2605 Brøndby
Jacob.Sander.Hansen@regionh.dk

Overlæge, ph.d. Mathias Skjernov
Afdeling for Specialfunktioner, Glæisersvej 50, 4600 Køge
matsk@regionsjaelland.dk

Afdelingslæge, ph.d.-studerende Maria Willer Meisner
Psykiatrisk Forskningsenhed, Fælledvej 6, 4200 Slagelse
mwme@regionsjaelland.dk

Sekretær Dorit Mortensen (kasserer)
Psykiatrisk Forskningsenhed, Fælledvej 6, 4200 Slagelse
dmo@regionsjaelland.dk; iptp.dk@gmail.com, tlf. 2628 2916